

Η μέτρηση της τουριστικής εποχικότητας σε επίπεδο
προορισμού

UN Tourism, Δίκτυο INSTO

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Υπουργείο Τουρισμού

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ | ΤΜΗΜΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Διαδικτυακό Σεμινάριο για την μέτρηση της τουριστικής εποχικότητας σε επίπεδο προορισμού / Measuring Tourism Seasonality at the Destination Level, Δίκτυο INSTO

Πότε

26 Ιανουαρίου 2023

Φορέας υλοποίησης

Διεθνές Δίκτυο Παρατηρητηρίων Βιώσιμου Τουρισμού (International Network of Sustainable Tourism Observatories-INSTO).

Πού

Διαδικτυακά

Σκοπός εκδήλωσης

Παρουσίαση καλών πρακτικών από μέλη του INSTO αναφορικά με τη μέτρηση της εποχικότητας στον τουρισμό.

Βασικές ενότητες

Γενική παρουσίαση των προσπαθειών αναφορικά με τη μέτρηση μεγεθών από την εκπρόσωπο του ΠΟΤ κα Cordula Wohlmuther - Παρουσιάσεις από τα Παρατηρητήρια του Γιουκατάν (Μεξικό), Τόμσον Οκανάγκαν (Καναδάς), Μαγιόρκα (Ισπανία)

Ποιοι συμμετείχαν

Εκπρόσωποι των Παρατηρητηρίων του Γιουκατάν (Μεξικό), Τόμσον Οκανάγκαν (Καναδάς), Μαγιόρκα (Ισπανία)

Γενικότερο πλαίσιο

Μέτρηση μεγεθών που αφορούν στον τουρισμό, αντιμετώπιση του προβλήματος της εποχικότητας

Βασικά συμπεράσματα

Ανάγκη για μέτρηση με στόχο την ανάπτυξη τεκμηριωμένων πολιτικών

link

<https://www.unwto.org/events/second-insto-insights-webinar-tourism-seasonality>

Σημαντικές ημερομηνίες

Στις 23 Φεβρουαρίου θα πραγματοποιηθεί το επόμενο διαδικτυακό σεμινάριο του INSTO με θέμα «Διαχείριση υδάτινων πόρων»

Εισαγωγή

Η έντονη εποχικότητα του τουριστικού προϊόντος ενός προορισμού οδηγεί σε μη βιώσιμη χωρική και χρονική συγκέντρωση των επισκεπτών, υψηλές τιμές των προσφερόμενων υπηρεσιών, πίεση στις τουριστικές και μη υποδομές καθώς και έλλειψη σταθερών θέσεων εργασίας. Βασικός στόχος του παρόντος διαδικτυακού σεμιναρίου, το οποίο εντάσσεται στον δεύτερο κύκλο σεμιναρίων που διοργανώνει το Διεθνές Δίκτυο Παρατηρητηρίων Βιώσιμου Τουρισμού (INSTO), είναι η παρουσίαση καλών πρακτικών σχετικά με τη μέτρηση της εποχικότητας από τα Παρατηρητήρια Βιώσιμου Τουρισμού του Γιουκατάν (Μεξικό), του Τόμσον Οκανάγκαν (Καναδάς) και της Μαγιόρκα (Ισπανία).

Στο διαδικτυακό σεμινάριο συμμετείχαν οι:

- Dr Dirk Glaesser, Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Βιώσιμης Ανάπτυξης Τουρισμού του ΠΟΤ, συντονιστής του σεμιναρίου
- Cordula Wohlmuther, συντονίστρια του Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης Τουρισμού του ΠΟΤ
- Raul Pax Noriega, Τεχνικός Γραμματέας του Υπουργείου Τουρισμού του Γιουκατάν, Μεξικό
- Mike Overend, Διευθυντής Ανάπτυξης Προορισμού του Τουριστικού Φορέα του Τόμσον Οκανάγκαν, Καναδάς
- Monica Munez, Συντονίστρια του Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού της Μαγιόρκα, Ισπανία

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η κα Cordula Wohlmuther, συντονίστρια του Προγράμματος Βιώσιμης Ανάπτυξης του Τουρισμού του UNWTO, πριν την έναρξη των παρουσιάσεων από τους εκπροσώπους των Παρατηρητηρίων προχώρησε σε συνοπτική παρουσίαση του έργου που έχει επιτελεστεί από μέρους του οργανισμού. Ενημέρωσε τους συμμετέχοντες πως έχει αναπτυχθεί ένα **Αποθετήριο Εργαλείων και Πηγών (Repository of Tools and Resources)**¹ για τις 11 θεματικές ενότητες² τις οποίες υποχρεούνται να παρακολουθούν τα Παρατηρητήρια. Εν συνεχεία απαρίθμησε τις βασικότερες βιβλιογραφικές πηγές από πλευρά UNWTO αναφορικά με τη θεματική της εποχικότητας, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

-
- UNWTO (1997). *What Tourism Managers need to Know*
 - UNWTO (2004). *Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations. A Guidebook.*
 - UNWTO (2015). 3rd Conference on Overcoming Seasonality.
-

¹ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.unwto.org/sustainable-development/unwto-international-network-of-sustainable-tourism-observatories/tools-resources>

² Πρόκειται για τις 11 ακόλουθες θεματικές: τουριστική εποχικότητα, απασχόληση, οικονομικά οφέλη για τον προορισμό, διαχείριση ενέργειας, διαχείριση υδάτινων πόρων, διαχείριση λυμάτων, διαχείριση απορριμμάτων, κλιματική δράση, προσβασιμότητα, ικανοποίηση του τοπικού πληθυσμού, διακυβέρνηση.

Επιπροσθέτως, υπογράμμισε πως, σύμφωνα με τον βασικό οδηγό του UNWTO για την ανάπτυξη δεικτών³, η θεματική της εποχικότητας αποτελεί **βασική θεματική** (base line issue), στην οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, ενώ τρεις δείκτες που την αφορούν αποτελούν **βασικούς δείκτες** (baseline indicators), δηλαδή συνιστάται στους προορισμούς να τους περιλαμβάνουν σε κάθε προσπάθεια μέτρησης. Πρόκειται για τους ακόλουθους δείκτες (UNWTO, 2004:153):

- *Τουριστικές αφίξεις ανά μήνα ή τετράμηνο (κατανομή των ροών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους).*
- *Βαθμός πληρότητας των αδειοδοτημένων καταλυμάτων ανά μήνα (κατανομή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους).*
- *Ποσοστό (%) της πληρότητας το τρίμηνο (ή μήνα) τουριστικής αιχμής.*

Πέρα από τους προαναφερθέντες βασικούς δείκτες, είναι δυνατή η αξιοποίηση και άλλων δεικτών που μετρούν μεγέθη όπως⁴:

- *Ποσοστό του προϋπολογισμού του αρμόδιου φορέα για την προώθηση της περιόδου χαμηλής ζήτησης.*
- *Ποσοστό των επιχειρήσεων που παραμένουν σε λειτουργία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.*
- *Ποσοστό και αριθμός των μόνιμων θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού.*

2. Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού του Γιουκατάν (Μεξικό)

Ο Raul Pax Noriega, Τεχνικός Γραμματέας του Υπουργείου Τουρισμού του Γιουκατάν, Μεξικό παρείχε ορισμένες γενικές πληροφορίες αναφορικά με το Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού του Γιουκατάν⁵ και εν συνεχεία αναφέρθηκε πιο συγκεκριμένα στη θεματική της εποχικότητας και στους τρόπους με τους οποίους το Παρατηρητήριο μετρά βασικά μεγέθη. Βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτελεί το **DataTur**⁶, ένα εθνικό πρόγραμμα συλλογής δεδομένων από ξενοδοχειακά καταλύματα που υλοποιείται από το 2003 σε περισσότερα από 125 τουριστικά κέντρα του Μεξικού. Μέσω διαδικτυακών ερευνών συλλέγονται στοιχεία που αφορούν μεταξύ άλλων τις διανυκτερεύσεις από εγχώριους και

³ UNWTO (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations. A Guidebook. Σελ. 111

⁴ Το σύνολο των διαθέσιμων δεικτών που αφορούν την εποχικότητα είναι διαθέσιμοι στις σελ. 111-113 στο UNWTO (2004). Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations. A Guidebook.

⁵ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.observatoryucatan.org.mx/>

⁶ Περισσότερες πληροφορίες για το DataTur είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://www.datatur.sectur.gob.mx/SitePages/Inicio.aspx>. Τα αποτελέσματα των ερευνών αποτυπώνονται σε ετήσιες εκθέσεις: [https://www.datatur.sectur.gob.mx/RAT/RAT-2022-05\(EN\).pdf](https://www.datatur.sectur.gob.mx/RAT/RAT-2022-05(EN).pdf)

ξένους επισκέπτες, τον βαθμό πληρότητας των ξενοδοχείων, τη μέση διάρκεια παραμονής κ.α.)⁷.

Ένα από τα βασικά μεγέθη που αποτυπώνονται σε χρονοσειρές (με έτος εκκίνησης το 2006) είναι ο **μέσος αριθμός των διανυκτερεύσεων από εγχώριους και ξένους επισκέπτες** σε μηνιαία βάση. Κατά την ανάλυση των εν λόγω μεγεθών διαπιστώνονται ορισμένες **σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ της ταξιδιωτικής συμπεριφοράς των εγχωρίων και των ξένων επισκεπτών**. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις από εγχώριους επισκέπτες καταγράφεται έντονη εποχικότητα με τους μήνες Μάρτιο και Απρίλιο (περίοδο του Πάσχα και των σχολικών διακοπών), Ιούλιο και Αύγουστο (καλοκαιρινές διακοπές), Νοέμβριο (περίοδος κατά την οποία πραγματοποιείται σημαντικός αριθμός συνεδρίων στην Περιφέρεια) και Δεκέμβριο (γιορτές των Χριστουγέννων) να αποτελούν τους πλέον δημοφιλείς μήνες για την πραγματοποίηση επισκέψεων. Στην περίπτωση των ξένων επισκεπτών (των οποίων ο όγκος είναι σημαντικά μικρότερος) διαπιστώνεται πως η εποχικότητα είναι λιγότερο έντονη και πως οι τουριστικές ροές παραμένουν σχετικά σταθερές κατά τη διάρκεια του έτους.

3. Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού του Τόμσον Οκανάγκαν, Καναδάς

Εν συνεχεία, τον λόγο έλαβε ο κος Mike Overend, εκπρόσωπος του Τουριστικού Φορέα⁸ της Περιφέρειας Τόμσον Οκανάγκαν (Thompson Okanagan) της επαρχίας της Βρετανικής Κολομβίας του Καναδά. Η εν λόγω περιφέρεια, στην οποία δραστηριοποιούνται περίπου 4.500 τουριστικές επιχειρήσεις αντιμετώπιζε μέχρι πρόσφατα εξαιρετικά οξύ πρόβλημα εποχικότητας. Πιο συγκεκριμένα, το 80% των ετήσιων τουριστικών εσόδων πραγματοποιούνταν εντός διαστήματος 45 ημερών κατά την περίοδο από τα τέλη Ιουλίου έως τις αρχές Σεπτεμβρίου, γεγονός που απειλούσε τη βιωσιμότητα των τουριστικών επιχειρήσεων και δημιουργούσε πλήθος κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Για την σε βάθος κατανόηση και επίλυση του έντονου προβλήματος της εποχικότητας που αντιμετώπιζε η περιφέρεια κρίθηκε απαραίτητη:

-
- η διασφάλιση της κινητοποίησης και συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στην αποτύπωση των βασικών παραμέτρων του ζητήματος (μέσω εργαστηρίων με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών και του τοπικού πληθυσμού),
 - η ανάπτυξη συνεργατικών σχημάτων,
 - η πραγματοποίηση μετρήσεων σε μία σειρά σημαντικών μεγεθών,
- Επιπλέον, τέθηκε ένας σαφής και μετρήσιμος στόχος. Εν προκειμένω, το 80% των ετήσιων τουριστικών εσόδων να πραγματοποιείται εντός διαστήματος 200 ημερών και όχι 45.
-

⁷ Το μεθοδολογικό πλαίσιο των ερευνών παρουσιάζεται αναλυτικά (στην ισπανική γλώσσα) στον ακόλουθο σύνδεσμο: http://www.data.tur.sectur.gob.mx/documentos%20compartidos/acthot_sintesismetodologica.pdf

⁸ Πρόκειται για φορέα διαχείρισης και προώθησης του προορισμού. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://www.totabc.org/>

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων εγγράφεται στο γενικότερο πλαίσιο προώθησης ενός μοντέλου βιώσιμου τουρισμού με βάση το οποίο **κατά τις περιόδους μικρής ή μέσης τουριστικής κίνησης την περιφέρεια θα επισκέπτονται ταξιδιώτες με ειδικά ενδιαφέροντα (niche markets) και υψηλή μέση δαπάνη**. Πριν το ξέσπασμα της πανδημίας ο εν λόγω στόχος είχε εν μέρει επιτευχθεί, με το 80% των ετήσιων τουριστικών εσόδων να πραγματοποιείται εντός 110 ημερών. Εντούτοις, η πανδημία ανέκοψε τη θετική πορεία.

Όσον αφορά στην μέτρηση σημαντικών μεγεθών που σχετίζονται με την εποχικότητα, αυτή πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό χάρη στην **ανάπτυξη ενός εκτεταμένου πλέγματος συνεργασιών με μία σειρά από φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα** και αφορά τα ακόλουθα:

- *Ταξιδιωτικές πρακτικές και συνήθειες* (σε συνεργασία με την εταιρία Environics Analytics)
- *Δαπάνη* των επισκεπτών και άλλα στοιχεία αναφορικά με τη συμπεριφορά και τις προτιμήσεις τους (σε συνεργασία με τον εθνικό τουριστικό φορέα Destination Canada)
- *Τμηματοποίηση της αγοράς* και συμπεριφορά του καταναλωτή (σε συνεργασία με την εταιρία PRIZM)
- *Επιδόσεις* των ξενοδοχείων (σε συνεργασία με τις εταιρίες Plante Happiness, TSI Live κ.α.). Πιο συγκεκριμένα, μετράται η πληρότητα ανά έτος και μήνα, τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο ανά έτος και μήνα (σε συνεργασία με την εταιρία STR), δαπάνες των επισκεπτών ανά μήνα και δαπάνες ανά κατηγορία, δηλαδή καταλύματα, ρούχα και δώρα, εστίαση, διασκέδαση κ.α. αλλά και ο αριθμός των επισκεπτών ανά έτος και μήνα, διανυκτερεύσεις ανά έτος και μήνα (σε συνεργασία με την Destination Canada).

Μία ακόμα σημαντική πρωτοβουλία αποτελεί το **Tourism Impact Portal**, μία συλλογική προσπάθεια 5 Περιφερειών της επαρχίας της Βρετανικής Κολομβίας με στόχο την παροχή όλων των διαθέσιμων δεδομένων αναφορικά με βασικά μεγέθη που αφορούν τον τομέα του τουρισμού και της φιλοξενίας από μία κεντρική πύλη (one stop-shop). Η εν λόγω πρωτοβουλία αποσκοπεί στην παροχή έγκυρων και επίκαιρων δεδομένων προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αναφορικά με τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού⁹.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίασή του ο κος Mike Overend, υπογράμμισε τη σημασία **ανάπτυξης στρατηγικών στον πυρήνα των οποίων βρίσκεται η διασπορά των επισκεπτών σε γεωγραφική και χρονική κλίμακα** (dispersion strategy) μέσω της προσέλκυσης των κατάλληλων επισκεπτών την κατάλληλη χρονική στιγμή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η στρατηγική ανάδειξης εμβληματικών αλλά λιγότερο γνωστών προορισμών και διαδρομών (the “Invest in Iconics Strategy”) που έχει αναπτυχθεί από την επαρχία της Βρετανικής Κολομβίας.

⁹ Περισσότερες πληροφορίες για το Portal είναι διαθέσιμες στον ακόλουθο σύνδεσμο:
<https://tourismimpactportal.com/about>

4. Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού της Μαγιόρκα, Ισπανία

Ακολούθησε η παρουσίαση της κα Monica Munez, Συντονίστριας του Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού της Μαγιόρκα (Ισπανία)¹⁰ η οποία υπογράμμισε πως η μείωση της εποχικότητας αποτελεί μία από τις βασικότερες προκλήσεις για το νησί της Μαγιόρκα λόγω των σημαντικών κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συνδέονται με αυτή. Ως εκ τούτου, καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την επίτευξη των ακόλουθων δύο στόχων:

- Την αύξηση των επισκεπτών την περίοδο χαμηλής ζήτησης με την **προώθηση συγκεκριμένων τουριστικών προϊόντων** όπως ο πολιτιστικός και ο συνεδριακός τουρισμός
- Τη **διασπορά των οικονομικών ωφελειών** που προκύπτουν από τον τουρισμό σε μεγαλύτερη χρονική κλίμακα (δηλαδή καθόλη τη διάρκεια του έτους).

Για την αποτύπωση της εποχικότητας μετρώνται οι αφίξεις των επισκεπτών ανά μήνα, η προσφορά καταλυμάτων αλλά και ο αριθμός των εργαζομένων στον τουρισμό. Παράλληλα, αξιοποιείται ο δείκτης Gini, ενός δείκτη που χρησιμοποιείται παραδοσιακά για τη μέτρηση της εισοδηματικής ανισότητας αλλά μπορεί να αξιοποιηθεί για τη μέτρηση και άλλου είδους άνισων κατανομών. Εν προκειμένω, πρόκειται για έναν αριθμό μεταξύ του 0 (δηλαδή κάθε μήνα υποδέχονται τον ίδιο αριθμό επισκεπτών και καταγράφεται ομοιογενής κατανομή καθόλη τη διάρκεια του έτους) και του 1 (δηλαδή όλη η τουριστική κίνηση συγκεντρώνεται σε έναν μήνα)¹¹.

Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά πραγματοποιήθηκε στο γεγονός πως οι σημαντικές μεταβολές που καταγράφονται στην συμπεριφορά των υποψήφιων επισκεπτών με την πλειονότητα των κρατήσεων να πραγματοποιούνται την τελευταία στιγμή, έχει ως αποτέλεσμα κατά τη διάρκεια της περιόδου με μικρή ζήτηση η προσφορά να παραμένει ανοιχτή, γεγονός που δημιουργεί περαιτέρω προϋποθέσεις για μείωση της εποχικότητας.

Κατά την ολοκλήρωση της παρουσίασής της η κα Monica Munez ανέφερε πως, με στόχο την αποτύπωση συμπληρωματικών παραμέτρων της εποχικότητας, αναμένεται η πραγματοποίηση σειράς μετρήσεων για τα ακόλουθα μεγέθη:

¹⁰ Περισσότερες πληροφορίες για το Παρατηρητήριο είναι διαθέσιμες στην επίσημη ιστοσελίδα του: <https://www.stomallorca.com/en/>

¹¹ Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στη σελίδα 14 της παρουσίασης: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-01/Mallorca_2_INSTO%20Insights%20on%20Tourism%20Seasonality.pdf?VersionId=pUpxyPPH7xnbQeYquud3ivaXGSAJ4C7 αλλά και σε έκθεση του Παρατηρητηρίου: https://www.stomallorca.com/wp-content/uploads/2022/05/INFORME_COYUNTURA_angles_compressed-1.pdf

-
- *Μέτρηση* των επιπτώσεων των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα που προκύπτει από τη δραστηριότητα των επισκεπτών και η σύγκρισή τους με τις αντίστοιχες των μόνιμων κατοίκων.
 - *Μέτρηση* της καταναλισκόμενης ενέργειας από τους επισκέπτες και τους μόνιμους κατοίκους κατά τη διάρκεια της περιόδου υψηλής ζήτησης.
 - *Μέτρηση* της κατανάλωσης υδάτινων πόρων κατά τις περιόδους υψηλής και χαμηλής ζήτησης
-

Συμπεράσματα

Η εποχικότητα αποτελεί μείζον και διαχρονικό πρόβλημα με σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες για πλήθος προορισμών μεταξύ των οποίων και η χώρα μας. Η χρονική επέκταση της τουριστικής περιόδου μέσω της ανάδειξης λιγότερο γνωστών πτυχών του τουριστικού προϊόντος και μέσω της προσέλκυσης νέων ομάδων επισκεπτών με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα δεν μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς την ολοκληρωμένη αποτύπωση των βασικών χαρακτηριστικών της εποχικότητας.